

Курбет Олександра Петрівна,
*кандидат економічних наук,
науковий співробітник відділу економічної історії
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».*

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ У НАУКОВІЙ БІОГРАФІЇ ІВАНА ВЕРНАДСЬКОГО

Сучасні викладачі та дослідники зобов'язані бути включеними у міжнародний науково-освітній простір. Це і закордонні публікації, і статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз (в першу чергу доScopus та Web of Science), стажування та підвищення кваліфікації за кордоном, участь у міжнародних проектах та отримання різноманітних грантів. Велика увага приділяється міжнародній академічній мобільності та можливостям, які вона пропонує. Сучасна академічна мобільність включає: навчання за відповідними програмами, наукове та мовне стажування, участь у спільних проектах, викладання, наукове дослідження та підвищення кваліфікації[1]. Вона стає джерелом здобуття міжнародного досвіду для всіх учасників науково-освітнього процесу.

У XIX ст., коли свою науково-педагогічну кар'єру розпочинав Іван Вернадський, терміну «академічна мобільність» ще не існувало. Втім були схожі механізми отримання міжнародного досвіду – закордонні стажування та відрядження з науковою метою. Бувши шляхами до здобуття професорських звань у Російській імперії, вони вирішували питання підготовки професорсько-викладацького складу університетів за умов неможливості забезпечення цього процесу власними силами. Цим шляхом пройшло багато українських економістів того періоду [2].

Молодого Івана Вернадського направили на проходження закордонного стажування у 1843 р. Впродовж трьох років він відвідав 5 європейських країн та отримав неоціненний досвід теорії та практики викладання від кращих професорів Європи, а також знайомився з науково-технічними відкриттями та практикою господарювання (Рис. 1).

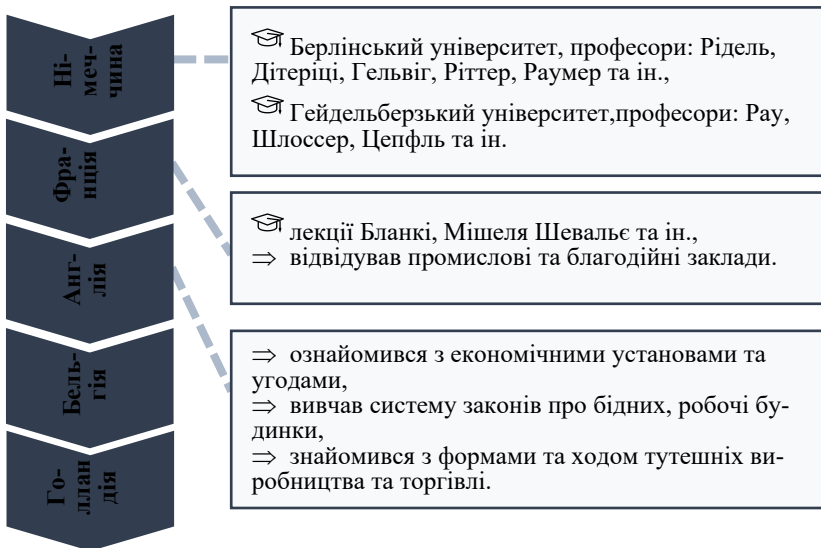

Рис. 1. Закордонне стажування Івана Вернадського, 1843–1846 рр.

Джерело: складено автором на основі джерела [3].

Можливості, які дало Івану Вернадському закордонне стажування, сприяли його кар'єрному зростанню. По поверненню у 1846 р., молодий вчений очолив кафедру політичної економії і статистики в університеті Святого Володимира у Києві, завершив роботу над дисертацією та здобув науковий ступінь. Особливо цінною була робота вченого на редакторсько-видавничій ниві.

У 1857 р. він заснував одне з перших спеціалізованих економічних видань «Економический указатель». Прослідковуючи значення міжнародного досвіду та його вплив на подальше професійне життя, слід зауважити, що серед авторів вищезгаданого журналу був Мішель Шевальє, лекції якого Вернадський слухав під час стажування. Таким чином, особисті контакти сприяли міжнародному представництву видання та поширенню актуальної інформації з-за кордону. Останнє було критично значущим за умов низької швидкості обміну інформацією усередині ХІХ ст. В той час отримання доступу до «свіжої» наукової літератури, здійснення перекладів та впровадження в освітній процес «сучасних» практик викладання були одними з ключових результатів закордонних стажувань та відряджень.

Аналізуючи наукову біографію Івана Вернадського, очевидним стає той факт, що він був прогресивним дослідником та педагогом із європейською підготовкою високого рівня. Більше того, крізь оптику сучасних явищ та тенденцій у освітній сфері, Вернадський видається тим, кого потребує і сучасна українська система вищої освіти. Адже це був енергійний та амбітний молодий дослідник з високим потенціалом розвитку, з міжнародним досвідом (попит на який зростає в умовах глобальних інтеграційних процесів), зі здобутим за кордоном соціальним капіталом (який було вдало реалізовано, зокрема у редакторсько-видавничій справі), непересічними організаторськими здібностями (очільник кафедри, засновник видавць). Крім того, він виявився палким популяризатором здобутків провідних фахівців у галузі економіки. Як відомо, переклади деяких праць було опубліковано на сторінках його видавць до того, як у світ виходило книжкове видання.

Сучасна наука містить результати ґрунтовних досліджень, які аналізують особливості та можливості академічної мобільності для її учасників та країн їхнього походження, для закладів вищої освіти та системи вищої освіти загалом, для акумулювання наукового-дослідницького та викладацького потенціалу в глобальних масштабах. Водночас для молодого покоління, яке надихається історіями успіху, постать Івана Вернадського може стати знаковою, а вивчення його біографії цінним з огляду на яскраві приклади можливостей та довгострокових результатів академічної мобільності.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» № 579 від 12.08.2015.
2. Курбет О. П. Академічна мобільність професійних вчених-економістів: до історії питання. *Фундаментальна економічна теорія в структурі економічного знання: проблеми та виклики сучасності: зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу*, 7 листоп. 2019 р. Київ: КНЕУ, 2019. С. 136–140. URL: https://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/k_politychnoi_ekonomii/pe-dept-news/5499696506457/
3. Вернадский Иван Васильевич. *Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского московского университета ...* Москва: В университет. тип., 1855. Ч. 1. С. 155–163.